

ALCOVER CATEURA, Pablo J.:
El mostassaf i els llibres de mostassaferia a la Corona d'Aragó, Barcelona, Fundació Noguera, 2021, 533 p.

Miguel G. Garí Pallicer

Universitat de les Illes Balears-IEHM

El present llibre és fruit de la Tesi de Doctorat que el medievalista Pau Alcover Cateura va defensar el 2019 a la Universitat de Barcelona sota la direcció del Dr. Antoni Riera Melis i la Dra. Gemma Avenoza Vera. L'autor, que ha estat professor a les universitats d'Alacant i de les Illes Balears, és continuador de la línia historiogràfica de la història de l'alimentació, de la qual el Dr. Riera ha estat un impulsor cabdal. Fruit d'aquest interès per l'alimentació, l'autor ha publicat articles relacionats amb el consum de peix, mel i altres productes a la Corona d'Aragó durant la Baixa Edat Mitjana.

Aquest petit perfil biogràfic ens permet copsar i enfocar l'anàlisi de l'obra amb una major amplitud. El treball que es ressenya té trets consemblants amb aquesta semblança vital. Així, el text té l'interès explícit de tractar la història institucional i cultural medieval a partir d'una visió territorial àmplia i amb un enfocament renovat pel sedàs de la història de l'alimentació, de reflectir el pelegrinatge acadèmic de l'autor a través dels territoris de parla catalana i la seva formació dins un corrent historiogràfic que, a pesar de la seva ja llarga trajectòria, continua essent considerada com una forma d'anàlisi secundària. El llibre demostra que la història de l'alimentació pot esser un focus central per l'anàlisi històrica de l'evolució social cultural i política. En aquest cas, el treball se centra en la figura de la magistratura del mostassaf, encarregat del control dels mercats i de l'espai urbà, i de la diferent documentació que va generar aquest càrrec municipal arreu dels territoris de València, origen de la institució, Catalunya, Aragó, Balears i, amb menor detall, l'illa de Sardenya.

L'obra es divideix en tres blocs. El primer d'ells, l'introdutori, serveix com a marc per conèixer els objectius, la metodologia, les fonts, la justificació i l'estat de la qüestió de la temàtica tractada. Sobre aquesta part, val la pena fer alguns comentaris. En aquest punt s'anuncia una peculiaritat del text com és l'exercici conscient de l'autor per lligar el tema tractat amb l'actualitat a partir de passatges com els dedicats a l'atemporalitat de la plaça del mercat com a centre neuràlgic de les poblacions o de reflexions que uneixen el pensament històric i la recerca amb els processos de generació i assoliment de coneixements de l'ésser humà. Aquesta intenció d'unir passat i present es fa palesa al llarg de l'obra.

El segon i tercer bloc es dediquen a l'anàlisi de la institució i de la documentació generada pels mostassafs d'arreu de la Corona d'Aragó. Els capítols dedicats a la institució inclosos en el segon bloc són particularment interessants gràcies a la multitud de temàtiques que es tracten. Així, s'introdueixen els temes que corresponen amb el que podem considerar el nucli del treball, ja que, també, es tracten al tercer bloc: el debat sobre l'origen i evolució institucional i normativa del càrrec. En aquest punt també s'inclou un dels apartats amb major interès com és l'anàlisi de les competències dels mostassafs redescobrint i ordenant-les a partir del control que exercia sobre la producció i distribució d'aliments, de l'espai urbanitzat i la moralitat pública.

El tercer bloc dedicat als llibres del mostassaf és una altra bona mostra de com la figura del mostassaf pot relacionar-se amb múltiples temes. A partir de l'estudi dels documents generats per aquesta magistratura l'autor entra en debats historiogràfics tan rellevants com la transició de les institucions del món musulmà al món cristià després de les conquestes de Jaume I i l'evolució legal dels territoris de la Corona d'Aragó al llarg de la Baixa Edat Mitjana, tractant aspectes tan rellevants com la influència mútua o la cronologia d'aquests canvis. En aquest apartat l'autor inserta un gran nombre de transcripcions documentals de molt interès, però, dissortadament, no hi ha cap apèndix documental o índex que facilitin la consulta. D'igual manera s'hauria pogut afegir un altre índex amb les taules i gràfiques per localitzar aquesta informació més fàcilment.

Com a conclusió voldria destacar tres fites que van més enllà del mateix text. En primer lloc, el llibre mostra com a partir de la història de l'alimentació es poden fer aportacions rellevants a altres branques de la història. Com demostra el llibre, l'alimentació és un aspecte clau, per entendre no només de la història cultural, sinó també l'evolució d'altres segments historiogràfics com la història del dret, la història econòmica, la història de les institucions o la història de les societats, especialment, en un context com el preindustrial on adquirir el menjar era la principal de les preocupacions individuals i col·lectives.

Un altre aspecte destacable és que l'autor, com es desprèn de l'apèndix, ha hagut de recórrer molts d'arxius, no només grans centres com l'ACA o els arxius centrals de cada Comunitat Autònoma, sinó que ha crescat per molts arxius municipals d'arreu de Catalunya, València i Balears. Servésqui això per lloar la tasca de molts arxius i arxivers, però també per parar esment sobre la necessitat de destinar fons per la millora i adequació d'aquests espais municipals i garantir-ne la conservació i difusió dels fons. A hores d'ara és un treball pendent, llevat de casos puntuals, com el nou arxiu de Muro, o tasques com la que es duu a terme a la UIB amb la Plataforma d'Arxius Històrics de les Illes Balears de digitalització de documents històrics d'arxius municipals mallorquins. Així i tot, es continua molt enfora de referents propers com la Xarxa d'Arxius Comarcals de Catalunya o la plataforma *Dokuklik* del País Basc.

Un darrer punt que cal destacar del llibre és la tasca de l'editorial de la Fundació Noguera a l'hora d'editar aquest llibre ple d'imatges, a més de la feina realitzada al llarg del temps per afavorir la recerca i la divulgació del coneixement. Una fita que ha assolit aquesta fundació als darrers temps ha estat la digitalització de les obres editades, constituint una eina molt rellevant pels investigadors i interessats en la història medieval i moderna. Un exemple que haurien de seguir altres col·leccions editades a les Balears, especialment aquells treballs editats per institucions públiques.